

อิทธิพลสำคัญต่อชนชั้นนำในการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2440-2479

The influence to elites on controlling the Thai film industry (1897-1936)

วินิจพรรษ กันยะพงศ์. นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Vinijphat Kanyapong. Ph.D. Candidate, Faculty of Communication and Innovation,
National Institute of Development Administration.

Email: vinijphat.k@gmail.com

Received: 5 February 2024 ; Revised: 4 March 2024 ; Accepted: 16 April 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลสำคัญต่อชนชั้นนำที่มีต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2440-2479 ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลสำคัญในช่วงเริ่มต้นของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและที่ส่งผลถึงปัจจุบัน โดยเป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะการศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์และด้วยการสรุปประเด็น มีการศึกษาจากข้อมูลพหุมิติ ขอบเขตศึกษาข้อมูลในภาพรวมเชิงประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5-7 จำแนกการศึกษาวิจัยออกเป็นพัฒนาการตามรัชสมัยต่างๆ และบทบาทในการควบคุมภาพยนตร์ผ่านการตรวจภาพยนตร์ก่อนฉาย (เซนเซอร์) ผลการวิจัยพบว่าชนชั้นนำตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกและศิลปะวิทยาการด้านภาพยนตร์เข้ามาในประเทศไทยเป็นกลุ่มแรก ด้วยเหตุผลที่ต้องการการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย และในฐานะผู้ปกครองชนชั้นนำได้เข้าครอบงำความคิดของประชาชนผ่านการชี้นำว่าภาพยนตร์เป็นสื่ออันตรายอันส่งผลให้เกิดการร่างกฎหมายเพื่อควบคุมภาพยนตร์ในเวลาต่อมา ดังนั้นจึงเป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมความหวาดกลัวต่อผู้สร้างภาพยนตร์ไทยให้หลีกเลี่ยงการสร้างภาพยนตร์ที่เสี่ยงจะขัดต่อความสงบและศีลธรรมอันดีที่รัฐกำหนดบรรทัดฐานไว้

คำสำคัญ: ชนชั้นนำ, ภาพยนตร์, อุตสาหกรรมภาพยนตร์, กฎหมายภาพยนตร์

Abstract

The objective of this study is to investigate what is the influence to elites on controlling the Thai film industry (1897-1936). The study used qualitative research methods by summarizing issues from research, academic articles and historical documents in both Thai and English. The research found that the influence to elites on controlling the Thai film industry is clearly evidenced. Movies imported into Siam since the reign of King Rama V through elites who had the opportunity to have access to this invention. Domination and dominance in the first time of Thai film market. This has affected to Thai film laws and cultivate culture of fear to Thai films makers to avoid producer making films that risk to against public order or good morals in public definition.

Keywords: Elite, Film, Film Industry, Film Law

บทนำ

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยเริ่มต้นขึ้นนับตั้งแต่มีการฉายภาพยนตร์ครั้งแรกในเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. 2440 แต่ก่อนจะเกิดการฉายภาพยนตร์ในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ทอดพระเนตรภาพยนตร์ที่ฉายในตู้คิเนโตสโคป (Kinetoscope) หรือภาพยนตร์ถ้ำมอง (โดม สุขวงศ์, 2539, น.31) ประดิษฐ์โดยนายโธมัส อัลวา เอดิสัน (Thomas Alva Edison) ตั้งแต่นั้นมาเมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะชวาทที่เมืองสิงคโปร์ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2439 นับแต่นั้นภาพยนตร์จึงเริ่มเป็นที่รู้จักในกลุ่มชนชั้นนำ เจ้านายและเชื้อพระวงศ์ก่อนเป็นกลุ่มแรก (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544, น.265-266) ด้วยเพราะเป็นวิทยาการใหม่แห่งยุคสมัยที่ฉายภาพเคลื่อนไหวได้เสมือนจริงยิ่งกว่าประติมากรรมอื่น ชนชั้นนำเริ่มก้าวเข้ามามีบทบาทในการควบคุมสื่อภาพยนตร์ โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาก่อนที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 จะประกาศใช้ใน พ.ศ. 2474 ไปจนถึงช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเล็กน้อย ผู้ศึกษาวิจัยจึงให้ความสนใจว่าก้าวแรกของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยนั้นซ้อนทับอยู่กับความพยายามควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างไรและปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดขึ้น

การศึกษานี้จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาอิทธิพลสำคัญของชนชั้นนำในการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2440-2479 โดยมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยและอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อชนชั้นนำในการรับศิลปวิทยาการด้านต่าง ๆ รวมถึงภาพยนตร์เข้ามาในสยามตั้งแต่แรกเริ่มเพื่อปรับปรุงประเทศให้เกิดความทันสมัย ตลอดจนแนวคิดที่เกิดขึ้นตามมาซึ่งส่งผลให้เกิดการครอบงำทางความคิดต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในอีก 78 ปีผ่านการตรวจภาพยนตร์ก่อนฉาย (เซนเซอร์) หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาว่ามีอิทธิพลใดบ้างที่ส่งผลต่อชนชั้นนำในการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2440-2479 วาทกรรมใดที่ชนชั้นนำใช้เป็นเครื่องมือควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และผลกระทบที่เกิดขึ้นของการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยโดยชนชั้นนำ

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ชนชั้นนำ หมายถึง สถาบันตามประเพณี สถาบันสงฆ์ สถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมถึงองค์กรซึ่งไม่ใช่สถาบันกษัตริย์โดยตรง เช่น สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สถาบันองคมนตรี รวมทั้งเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการทั้งหลาย รวมถึงทุนขนาดใหญ่ที่ร่วมอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งเข้ามาเชื่อมโยงกับพระมหากษัตริย์ด้วย กลุ่มชนชั้นนำคือ กลุ่มคนที่มีเสียงดังที่สุดในสังคม เป็นกลุ่มที่กุมการนำของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการนำในทางการเมือง การนำในทางเศรษฐกิจ การนำในทางสังคมและวัฒนธรรม

ควบคุม ในที่นี้หมายถึง การควบคุมทางการเมืองคือ รูปแบบการใช้อำนาจอย่างรุนแรงและตรงไปตรงมาของชนชั้นปกครอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ การใช้กฎหมายที่มีการออกแบบอย่างเป็นระบบและบังคับใช้อย่างเข้มงวด และการควบคุมทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาระเบียบสังคมและปราบปรามผู้ต่อต้าน

ครอบงำ ในที่นี้หมายถึง การครอบงำความคิดทางการเมือง เป็นแนวทางที่ชนชั้นปกครองใช้อำนาจทางอ้อมและอาศัยความยินยอมเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ของสังคม โดยการควบคุมสถาบันที่ผลิตและเผยแพร่ความคิดความเชื่อ และวัฒนธรรม อย่างสถาบันการศึกษา สื่อมวลชนและศาสนา การครอบงำมีเป้าหมายในการสร้างหลักประกันให้เกิดความยินยอมในหมู่ประชาชน และสร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจให้แก่ชนชั้นปกครอง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลสำคัญของชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการได้แก่ หนังสือ 9 เล่มที่เผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน โดยการใช้หนังสือที่เกินกว่า 5 ปี ซึ่งเป็นข้อมูลเก่า เนื่องจากมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้และตีพิมพ์เป็นหนังสือและตำราไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ 2 เล่ม บทความเว็บไซต์ 3 บทความ ตามที่ได้มีการอ้างอิงในบทความและรายการอ้างอิงท้ายบทความ ใช้วิธีการคัดเลือกจากเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องและคำสำคัญเกี่ยวกับชนชั้นนำ ภาพยนตร์ อุตสาหกรรมภาพยนตร์ กฎหมายภาพยนตร์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการเขียนแบบพรรณนาในประเด็นต่าง ๆ ที่ครอบคลุม นำเสนอเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพด้วยการสรุปประเด็น

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เรื่อง การสื่อสารวาทกรรมในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและได้รับทุนจากโครงการศึกษาด้านภาพยนตร์และการอนุรักษ์สื่อโสตทัศน์ ของหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ 2567

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีอำนาจนิยมและการครองอำนาจนำ

ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) เป็นหนึ่งในทฤษฎีการสื่อสารที่เก่าแก่ที่สุดที่ถือกำเนิดขึ้นในห้วงเวลาแห่งอำนาจนิยมตอนปลายสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ซึ่งเป็นช่วงเวลาภายหลังการประดิษฐ์แท่นพิมพ์หนังสือพิมพ์เกิดขึ้นได้ไม่นานนัก ในสมัยนั้นมีความเชื่อว่าสังคมจะไม่ไหลผลลิตของประชาชนส่วนใหญ่ แต่เกิดจากปราชญ์ราชบัณฑิตเพียงไม่กี่คน ซึ่งมีอำนาจที่จะชี้ทางและนำเพื่อนร่วมสังคมของตนได้ ดังนั้นจึงถือกันว่าสังคมจะต้องรวมอยู่ใกล้ศูนย์กลางอำนาจ ด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงเป็นการปฏิบัติจากเบื้องบนลงมากล่าวคือผู้ปกครองประเทศในยุคหนึ่งจึงใช้หนังสือพิมพ์สำหรับป่าวร้องให้ประชาชนทราบถึงเรื่องราวที่ผู้ปกครองคิดว่าประชาชนควรทราบ สอดคล้องกับแนวคิดของฟรีดริช เฮเกล (Friedrich Hegel) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ได้กล่าวไว้ในทำนองว่า รัฐคือศีลธรรม ความสำนึกส่วนตัวของปัจเจกจะสามารถแสดงออกมาได้ในฐานะพลเมืองของรัฐ รัฐคือจิตใจ รัฐมีสิทธิเต็มเหนือพลเมืองแต่ละคน ซึ่งมีหน้าที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวคือ เป็นสมาชิกของรัฐ เสรีภาพที่แท้จริงของพลเมืองที่แท้จริงก็คือ เสรีภาพภายในขอบเขตของรัฐ (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2551)

ขณะที่แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) นักปรัชญาชาวอิตาลีเคยอธิบายว่า หมายถึงการใช้อำนาจของกลุ่มและชนชั้นใด ๆ เพื่อสร้างภาวะการครอบครองความคิด และมีอำนาจนำเหนือกลุ่มและชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม โดยที่การใช้อำนาจนั้นจะปราศจากการใช้ความรุนแรงหรือการบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นการใช้อำนาจผ่านทางกลไกชนิดต่าง ๆ เพื่อครอบครองความคิด โน้มน้าว และทำให้เกิดการยอมรับ เพื่อก่อให้เกิดขึ้นซึ่งความยินยอมพร้อมใจและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มพลังทางสังคมและชนชั้นต่าง ๆ โดยที่ผู้คนในกลุ่มและชนชั้นที่ถูกกระทำนั้นไม่ทราบ ไม่สามารถตระหนักได้ว่าตนได้ถูกครอบครองความคิดไปแล้ว การดำเนินการเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัตินั้น ต้องอาศัยกลไกต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ (วัชรพล พุทธิรักษา, 2557)

2. แนวคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี

สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเรื่องการเมืองศีลธรรมและชุมชนศีลธรรมที่หมายถึงชุดของความคิดและความจริงที่ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อในศีลธรรมแบบศาสนาและอำนาจแบบบุญบารมีของ

กษัตริย์ การสร้างระบบความเชื่อ คุณค่า การรับรู้ และระเบียบทางศีลธรรมร่วมกัน โดยนิยามแบบชุมชนศีลธรรม ได้สร้างความสมดุลกันระหว่างแรงขับทางสังคม การปลูกฝังความเชื่อ ความรู้สึกและความเข้าใจทั่วไปของผู้คนในสังคม เป็นเหตุผลว่าทำไมชุมชนศีลธรรมจึงกลายมาเป็นลักษณะของระเบียบทางสังคมและการเมืองไทย รวมทั้งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย รัฐจึงปกครองโดยธรรม (ศีลธรรม) และเป้าหมายสูงสุดของรัฐคือ เป้าหมายทางศีลธรรมในหลักคำสอนทางศาสนาฮินดู-พุทธ โดยกษัตริย์เป็นเสมือนกับศูนย์กลางของรัฐ และเป็นมหาบุรุษ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบชุมชนศีลธรรมได้กลายมาเป็นระเบียบทางการเมืองและสังคมไทยอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งบรรทัดฐานของอารมณความรู้สึกในสังคมไทยที่ทำงานไปด้วยกันได้กับอุดมการณ์และประชาธิปไตยแบบราชาชาตินิยม (ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, 2566, น.4-25)

ทฤษฎีการเมืองทั่วไปมักอธิบายว่า ธรรมชาติมนุษย์มีกิเลสและบาปจึงต้องอาศัยศีลธรรมและรัฐเข้ามาควบคุมกล่อมเกล่าให้มนุษย์ละเว้นความชั่ว การปกครองและผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสิ่งที่ดีต่อประชาชน หากปราศจากผู้ปกครองมนุษย์ก็จะยิ่งเสื่อมทรามห่างไกลจากความสุขอันสมบูรณ์ ดังนี้ การที่ราชรัฐทั้งหลายมีศีลธรรมก็เพราะว่าถูกสั่งสอนและบังคับโดยผู้ปกครองที่มีธรรม (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2563, น.47-49) คนที่ดีที่อยู่ในศีลธรรมของสังคมจึงได้แก่คนที่ปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในฐานะชนชั้น เพศ วัยต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามขนบธรรมเนียมและประเพณี หลักปฏิบัติทางศีลธรรมเหล่านี้นำไปสู่เป้าหมายคือความเรียบร้อยของระเบียบสังคม ฝ่ายชนชั้นปกครองและชนชั้นนำที่เป็นอนุรักษนิยมมักเน้นธรรมชาติของมนุษย์ในด้านที่เป็นลบเป็นอกุศลมูลจิต เพื่อตอกย้ำให้ราษฎรตระหนักถึงข้อจำกัดและความไม่พร้อมประการทั้งปวงของผู้อยู่ใต้การปกครอง ในขณะที่ฝ่ายต้องการการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าที่ดีกว่าที่เป็นของราษฎรมักจะเน้นและตอกย้ำไปที่ธรรมชาติและคุณธรรมด้านบวกอันเป็นพลังของประชาชน (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2563, น.236-239)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภาพยนตร์

แนวคิดของ Michael Mayer (1978) อธิบายถึงการควบคุมภาพยนตร์ไว้ว่า วิธีการโดยหลักเรียกว่าระบบเซนเซอร์ (Censorship) เป็นระบบที่เข้ามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เดิมทีคำว่า เซนเซอร์เป็นคำที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้เรียกตำแหน่งผู้พิพากษาหรือผู้ปกครองหน่วยงานต่าง ๆ ในสาธารณรัฐโรมันโบราณ เจ้าหน้าที่เซนเซอร์จะทำการสำรวจตรวจตราสำมะโนครัวประชากร ในขณะที่เจ้าหน้าที่กลุ่มนี้นับจำนวนประชากรอยู่ ก็จะคอยตรวจตราศีลธรรม จรรยาและความประพฤติของพลเมืองพร้อมกันไปด้วย ดังนั้นชื่อเรียกของการตรวจตราควบคุมจึงเรียกว่าเซนเซอร์นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และแม้จะไม่มีคำบัญญัติคำว่าเซนเซอร์ขึ้น การตรวจตราควบคุมโดยผ่านอำนาจของรัฐก็เป็นกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในหลายประเทศ โดยอยู่ในรูปแบบของความไม่ไว้วางใจต่อสิ่งที่อาจจะกระทบอำนาจของศาสนาหรืออำนาจของรัฐ (อิทธิพล วรรณศุภากุล, 2552)

ในประวัติศาสตร์นั้น การตรวจตราควบคุมหรือการเซนเซอร์นั้นได้มีการยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ซึ่งทั้งหมดล้วนเกิดมาจากความกลัวของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความกลัวในความรู้ใหม่ ศาสตร์ใหม่ ทศนคติใหม่ ความเชื่อทางศาสนาใหม่ การเซนเซอร์สามารถสรุปได้ว่าหมายถึงขั้นตอนหรือวิธีการใด ๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ การเซนเซอร์มักถูกใช้ในการตรวจสอบสื่อทุกประเภทที่ถูกเผยแพร่ออกสู่สาธารณะรวมถึงภาพยนตร์ด้วย เนื่องจากสื่อมีความเกี่ยวข้องกับทุกด้านในสังคมจึงต้องมีการตรวจสอบสื่อเพื่อป้องกันการเผยแพร่สิ่งอันไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ที่สภาพสังคมแตกต่างกัน ระบบการเซนเซอร์ภาพยนตร์นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจคุณภาวะของผู้ชมภาพยนตร์ ต้องอาศัยความคิดของผู้มีอำนาจในการจะเลือกภาพยนตร์ให้ชม มักจะอยู่ในรูปแบบการขอตรวจภาพยนตร์ก่อนฉายที่เป็นการนำภาพยนตร์ไปฉายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการฉาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

การฉายภาพยนตร์ครั้งแรกในเมืองไทย เกิดขึ้นในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2440 ณ โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ โดยคณะฉายภาพยนตร์ของนายเอส.จี. มาร์คอฟสกี (S. G. Marchovsky) ลงโฆษณาแจ้งความในหนังสือพิมพ์รายวันบางกอกไทมส์ (Bangkok Times) ฉบับวันพุธที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2440 ว่าจะมีการแสดงสิ่งมหัศจรรย์ปารีสเซียน ซีเนมาโตกราฟ (Parisian Cinematograph) นับเป็นหลักฐานการโฆษณาการฉายภาพยนตร์บนหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยเป็นชิ้นแรก (โดม สุขวงศ์, 2555, น.27-38) ในคืนนั้นมีผู้ชมชาวไทยเข้าชมภาพยนตร์ราว 600 คน ประกอบไปด้วยชนชั้นนำระดับเจ้านาย ชาวต่างชาติ ไปจนถึงประชาชนทั่วไป เก็บค่าเข้าชม 10 บาท 3 บาท 2 บาท 1 บาท และ 2 สลึงตามแต่ละชั้นที่นั่ง โดยเป็นการฉายภาพยนตร์เพื่อเก็บค่าดูจากประชาชนเป็นครั้งแรก

ชนชั้นนำที่มีบทบาทในการเริ่มต้นกิจการภาพยนตร์ของไทย ได้แก่ พระเจ้าน้องยาเธอ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพาสัตถ์ศุภกิจ ทรงถ่ายภาพยนตร์แล้วทรงนำออกฉายเก็บค่าดูจากประชาชนในงานประจำปีของวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม พ.ศ. 2443 นับเป็นคนไทยที่เป็นผู้สร้างภาพยนตร์รายแรกของไทย และพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน พระโอรสในรัชกาลที่ 5 ผู้ทรงสนพระทัยในงานภาพยนตร์ ทรงตั้งหน่วยผลิตภาพยนตร์ของกรมรถไฟหลวงที่ทรงเป็นผู้บัญชาการอยู่ใน พ.ศ. 2465 เรียกว่า กองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าวกรมรถไฟหลวง ทำหน้าที่ผลิตภาพยนตร์ข่าวและสารคดีสำหรับประชาสัมพันธ์กิจการของกรมรถไฟหลวงและชื่อเสียงของประเทศไทย (โดม สุขวงศ์, 2555, น.70-87)

2. อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 (ครองราชย์ พ.ศ. 2453-2468) ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกนำแสดงโดยคนไทยทั้งหมดได้ออกฉาย คือภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ (The Gold of Siam หรือ Suvama of Siam) โดยคณะของนายเฮนรี เอ. แมคเร (Henry A. MacRae) อดีตพนักงานบริษัทยูนิเวอร์แซล ชาวอเมริกัน ถ่ายทำใน พ.ศ. 2466 และมีทีมงานคนไทยร่วมสร้างภาพยนตร์ด้วย ที่มาที่ไปของนายเฮนรีนั้นเดินทางเข้าเมืองไทยใน พ.ศ. 2465 โดยที่แรกตั้งใจจะเข้ามาถ่ายสถานที่ต่าง ๆ ของเมืองไทยเก็บไว้ก่อนจะตัดสินใจสร้างภาพยนตร์ในที่สุด คณะถ่ายทำภาพยนตร์ได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากข้าราชการกรมหลวงและกรมรถไฟหลวงมาแสดงและร่วมงานถ่ายทำ มีส่วนทำให้คนไทยได้เรียนรู้วิธีการสร้างภาพยนตร์มากขึ้นจนสามารถสร้างภาพยนตร์ไทยขึ้นเอง

3. อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 7 ที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (ครองราชย์ พ.ศ. 2468-2478) นั้น ทรงมีพระราชนิยามในการทอดพระเนตรภาพยนตร์และทรงถ่ายภาพยนตร์ด้วยพระองค์เอง นับตั้งแต่แต่ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ รัชกาลที่ 7 ทรงมักนำกล้องถ่ายภาพยนตร์ขนาดเล็กติดพระหัตถ์ไปทรงบันทึกภาพตามสถานที่ต่าง ๆ เสมอ เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ทรงโปรดทอดพระเนตรภาพยนตร์เป็นประจำทุกสัปดาห์ในทุกคืนวันพุธและวันเสาร์ที่พระตำหนักที่ประทับ (โดม สุขวงศ์, 2539, น.30-34) ในพ.ศ. 2467 ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อทอดพระเนตรโรงถ่ายภาพยนตร์ที่ฮอลลีวูด ทรงคุ้นเคยกับผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์และนักแสดง เช่น ดักลาส แฟร์แบงก์ส จูเนียร์ (Douglas Fairbanks Jr.) และแมรี ปิกฟอร์ด (Mary Pickford) ภรรยาซึ่งเป็นหุ้นส่วนก่อตั้งบริษัทยูไนเต็ด อาร์ติส (United Artists) โรงถ่ายภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกาในเวลานั้น (โดม สุขวงศ์, 2539, น.33-35)

ในระยะเริ่มแรกของภาพยนตร์พูดได้หรือภาพยนตร์เสียงในฟิล์มในสยาม พ.ศ. 2471 จนกระทั่งมีการฉายเป็นประจำใน พ.ศ. 2473 รัชกาลที่ 7 เสด็จทอดพระเนตรที่โรงภาพยนตร์พัฒนารัตน์ ตำบลสามแยก ในคืนวันที่ 9 12 และ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2473 และยังโปรดการถ่ายทำภาพยนตร์ด้วยพระองค์เองที่เรียกว่า ภาพยนตร์สมัครเล่น ใน พ.ศ. 2473 องค์การสมาคมที่ใช้ชื่อว่า Amateur Cinema League Inc. ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา อ้างว่าเป็นองค์กรสากลแห่งนักสร้างภาพยนตร์สมัครเล่น ได้ทำหนังสือกราบบังคมทูล ขอให้ทรงเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ขององค์กร ซึ่งรัชกาลที่ 7 โปรดฯ ให้ตอบรับเป็นสมาชิก (โดม สุขวงศ์, 2539) ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสมาคมภาพยนตร์สมัครเล่นแห่งสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้นในปีนั้นด้วย เพื่อส่งเสริมและเป็นศูนย์รวมของนักถ่ายภาพยนตร์สมัครเล่น มีการฉายภาพยนตร์แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ และทรงพระราชนิพนธ์ ทรงอำนวยการสร้าง และทรงกำกับภาพยนตร์มีพระหัตถ์เรื่อง แหวนวิเศษ ด้วย (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2543, น.266)

พระราชนิพนธ์ในการทอดพระเนตรและทรงถ่ายภาพยนตร์ของรัชกาลที่ 7 น่าจะสืบเนื่องมาจากการที่ทรงมีพระราชอัธยาศัยโปรดการถ่ายรูปมาแต่ทรงพระเยาว์ และน่าจะสืบเนื่องมาจากพระบรมชนกนาถ รัชกาลที่ 5 ซึ่งโปรดการถ่ายรูปเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลังจากเสด็จกลับจากประพาสทวีปยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440 ทำให้บรรดาเจ้านายในราชสำนักตลอดจนขุนนางลงไปถึงราษฎรพลอยนิยมถ่ายรูปและเล่นกล้องถ่ายรูปไปด้วย การทรงถ่ายภาพยนตร์สมัครเล่นเป็นการส่วนพระองค์ของรัชกาลที่ 7 นับเป็นกิจกรรมที่เอิกเกริก มีเจ้านายและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมเป็นสัดส่วน ต้องเตรียมจัดซื้อฟิล์มดิบสำหรับถ่าย การเตรียมอุปกรณ์ เตรียมสถานที่ และเมื่อทรงถ่ายแล้ว จะมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ การล้างฟิล์ม การพิมพ์ฟิล์ม การตัดต่อภาพยนตร์ การเขียนอักษรบรรยาย ซึ่งพระองค์จะทรงพระราชนิพนธ์ข้อความด้วยพระองค์เองเป็นส่วนใหญ่ (โดม สุขวงศ์, 2539, น.33-35)

4. บทบาทของชนชั้นนำที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย: การตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย (เซนเซอร์)

การสร้าง นางสาวสุวรรณ ภาพยนตร์เรื่องแรกของไทยที่นำแสดงโดยคนไทยนี้ เดิมทีรัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชดำริให้นายเฮนรีนำเรื่องและบทภาพยนตร์ของภาพยนตร์อีกเรื่องหนึ่งถวายต่อสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการให้เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ ทรงตรวจแทนพระองค์ก่อน (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2543, น.266) แต่ในขณะนั้น นายเฮนรีได้สร้างภาพยนตร์ นางสาวสุวรรณ เสร็จก่อน กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินจึงได้ทรงเสนอต่อสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานกรรมสิทธิ์สำหรับตรวจรูปข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่นายเฮนรีถ่ายประกอบภาพยนตร์ด้วยอาจเป็นที่เสื่อมเสียได้ ต่อมา นายเอลดอน อาร์ เจมส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ รับหน้าที่ในการตรวจรูปในภาพยนตร์เรื่องนี้ของนายเฮนรี ภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ นั้นต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงต่างประเทศ และก็ได้รับความร่วมมือจากกรมรถไฟหลวงและกรมมหาดหลวงด้วย จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย (2543) สรุปไว้ว่า เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นของการให้มีการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ (Censorship) คือเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกถูกตรวจและตัดเนื้อหาของภาพยนตร์ นางสาวสุวรรณ ออกฉายรอบปฐมทัศน์เป็นครั้งแรกในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2466

การแสดงความเห็นของประชาชนที่มีต่อการการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในยุคสมัยนั้น ฝั่งที่เห็นด้วยปรากฏในหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ของคณะพี่น้องสกุลลวลูว์ต ฉบับวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2464 ต่อมาฉบับวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2466 ฉบับนี้ทำเป็นบทบรรณาธิการ ตั้งชื่อเรื่องว่า “ภาพยนตร์ให้โทษหรือไม่” เขียนถึงโทษภัยต่าง ๆ ของภาพยนตร์โดยเฉพาะการเน้นให้เห็นว่า ภาพยนตร์ซึ่งก่อให้เกิดอาชญากรรม และฉบับวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2466 ในหน้า 2 ตีพิมพ์รายงานข่าวต่างประเทศเรื่อง “ภาพยนตร์คือภัย” มีใจความว่าภาพยนตร์อาจเป็นเครื่องเพาะอุปนิสัยของพลเมืองให้กระด้างกระเดื่อง

ฝั่งฝ่ายเห็นแย้งก็เขียนลงในบทความ “ประเทศสยามควรมีเซ็นเซอร์หรือไม่” โดย มัลลิกา ลงในหนังสือภาพยนตร์สยาม มีใจความสำคัญว่า การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์นั้น ภาพยนตร์ที่ส่งเข้ามาฉายในสยามประเทศ เจ้าของภาพยนตร์ย่อมมีพนักงานคอยตรวจตัดอยู่แล้ว โดยมีเครื่องหมายของกองเซ็นเซอร์ประทับอยู่ฟิล์มภาพยนตร์ โดยในประเทศอิสระอื่น ๆ จะไม่ตรวจตัดฟิล์มที่ส่งมาจากต่างประเทศอีก จะตรวจตัดก็แต่เฉพาะภาพยนตร์ที่ผลิตขึ้นในประเทศตนเองเท่านั้น เช่น พวกเซ็นเซอร์ในอเมริกาตรวจตัดฟิล์มแล้วส่งไปยังอังกฤษ ทางฝ่ายอังกฤษก็นำออกฉายเลยไม่ต้องตรวจซ้ำอีก ส่วนทางสิงคโปร์ พม่า และอินเดียที่มีเซ็นเซอร์คอยตรวจซ้ำอีก ก็เพราะประเทศเหล่านั้นมีฐานะเป็นเมืองขึ้นจึงเกี่ยวกับโปลิติก (การเมือง) ซึ่งไม่ประสงค์จะให้พลเมืองรู้เห็นความเป็นไปของโลกมากอย่างหนึ่ง ส่วนข้อที่ว่าภาพยนตร์มีแต่เรื่องโจรกรรม ฆาตกรรมเป็นแบบสอนให้พลเมืองเอาเยี่ยงอย่างได้นั้นจริงอยู่ แต่ก็สามารถเอาอย่างเจ้าหน้าที่ได้ เพราะทุกเรื่องก็มีเจ้าหน้าที่คอยปราบผู้ร้าย และได้ชัยชนะเสมออยู่แล้ว ภาพยนตร์เพียงแต่แสดงให้เห็นไหวพริบลีล่เหลี่ยมของเจ้าหน้าที่คอยปราบผู้ร้าย และได้ชัยชนะเสมออยู่แล้ว ภาพยนตร์เพียงแต่แสดงให้เห็นไหวพริบลีล่เหลี่ยมของเจ้าหน้าที่กับผู้ร้ายเพื่อให้ดูสนุกเพลิดเพลินเท่านั้น ทำนองเดียวกับหนังสืออ่านเล่น ถ้าหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์เห็นว่า รัฐบาลควรห้ามฉายภาพยนตร์เหล่านี้ใจจริงไม่แนะนำให้รัฐบาลไปเก็บหนังสือเหล่านั้นมาเผาเสียเลย (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2543, น.85-86)

สำหรับการตรากฎหมายเพื่อใช้ควบคุมภาพยนตร์ก่อนนำออกฉายนั้น เริ่มตั้งแต่ช่วงกลางของสมัยรัชกาลที่ 6 ประเทศเพื่อนบ้านของสยาม เช่น สิงคโปร์ เมียนมา และฟิลิปปินส์ที่เริ่มมีการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์เช่นกัน และมีเหตุที่มีอุบัติเหตุเกี่ยวแก่การมหรสพอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะเหตุไฟไหม้แล้วลูกกลามมีคนตาย ที่สุดก็มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ พ.ศ. 2464 พระราชบัญญัตินี้เป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งให้ฝ่ายราชการต้องการให้สยามมีการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ ต่อมาในที่ประชุมเทศบาลบาล พ.ศ. 2465 ได้มีความเห็นชอบว่าสมควรที่จะมีการตรวจตราควบคุมภาพยนตร์ก่อนนำออกฉายเพื่อป้องกันลัทธิชั่วร้ายซึ่งจะเป็นตัวอย่างเสียแต่ในเบื้องต้นทางกระทรวงมหาดไทยได้รับไปดำเนินการที่จะออกเป็นกฎหมายต่อไปจนได้ร่างเป็นพระราชบัญญัติแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2467 เรียกว่า พระราชบัญญัติการมหรสพแผนกภาพยนตร์ พ.ศ. 2467 (โดม สุขวงศ์, 2539, น. 161-166)

ผู้เรียกร้องให้รัฐบาลตราพระราชบัญญัติจำกัดอายุเด็กที่จะเข้าชมภาพยนตร์ได้ด้วยเกรงว่าเด็กจะจดจำและกระทำการเลียนแบบ คำเรียกร้องดังกล่าวลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 ในข้อบทความว่า “ภาพยนตร์เป็นภัยร้ายแก่เด็กเพียงใด รัฐบาลควรตราพระราชบัญญัติจำกัดอายุเด็กดูภาพยนตร์” โดยผู้เขียนนามปากว่า “ไตรรงค์” มีใจความว่า ภาพยนตร์เป็นครุอย่างสำคัญของเด็ก เพราะเด็กมีสติปัญญาน้อยย่อมไม่รู้จักคิดในทางชั่วตึ๊ง เมื่อเห็นตัวอย่างในภาพยนตร์ก็มักจะเลียนแบบ ในภาพยนตร์มักจะมีตัวโกงอยู่เสมอ ในต่างประเทศบางประเทศเขาห้ามไม่ให้เด็ก ๆ ดูภาพยนตร์ เพราะเขาเห็นว่าอาจเป็นภัยต่อเด็กในภายหลัง ถ้าประเทศจะคิดทำเช่นนี้บ้างก็จะได้ บทความนี้ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการขอจำกัดอายุผู้เข้าชมภาพยนตร์เป็นครั้งแรก (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2543, น.88)

แม้ว่าจะยังไม่มีกฎหมายควบคุมหรือเซ็นเซอร์ภาพยนตร์ออกมาใช้ในสยามแต่การจัดสร้างภาพยนตร์ไทยและแม้แต่การขออนุญาตถ่ายทำภาพยนตร์ในสยามของต่างชาติก็ได้รับการตรวจตราและท้วงติงมาสม่ำเสมอ (อุณาโลม จันทรังษณ์กุล, 2560, น.97) ส่วนผู้สร้างภาพยนตร์ไทยคณะแรก ๆ ไม่แน่ใจว่าจะเป็นการผิดถูกด้วยราชประเพณีหรือพระราชนิยมอย่างใดหรือไม่ จึงต่างทำหนังสือขึ้นกราบบังคมทูล เริ่มจากการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในการจะให้ข้าราชการและอดีตข้าราชการที่ถูกดลออกจากราชการไปแล้วเข้าเป็นตัวแสดงในภาพยนตร์ซึ่งรัชกาลที่ 7 ทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาต แต่ทรงตั้งข้อแม้ว่าห้ามมิให้ผู้นั้นใช้ราชทินนาม ให้ใช้ชื่อจริงหรือนามแฝงอย่างนามปากกา ต่อมารัชกาลที่ 7 ยังเสด็จทอดพระเนตรการถ่ายทำภาพยนตร์ โชคสองชั้น คณะผู้ถ่ายทำได้กราบบังคมทูลว่า เมื่อทำเสร็จจะนำขึ้น

ฉายถวายทอดพระเนตรก่อนนำออกฉายทั่วไป แต่หนังสือพิมพ์ข่าวภาพยนตร์ ฉบับวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2470 ได้ลงพิมพ์ต่างไปว่า ทรงมีพระบรมราชประสงค์จะทอดพระเนตรก่อนที่ผู้สร้างจะนำออกฉาย แม้ว่าจะเป็นเรื่องปกติของขณะนั้นที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติภาพยนตร์ รัชกาลที่ 7 จึงได้ทรงตรวจและพระบรมราชวินิจฉัยภาพยนตร์ด้วยพระองค์เอง แต่ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติภาพยนตร์ออกบังคับใช้แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2474 แต่รัชกาลที่ 7 ยังโปรดเกล้าฯให้นำภาพยนตร์ต่าง ๆ ขึ้นถวายทอดพระเนตรก่อนเป็นปกติตามเดิม (โดม สุขวงศ์, 2539, น.139-140) โดม สุขวงศ์ แสดงความเห็นในการสัมภาษณ์เรื่องสำรวจเส้นทาง พ.ร.บ.ภาพยนตร์ 2473 ว่าก่อนจะมี พ.ร.บ.ภาพยนตร์ 2473 เป็นระบบการเซ็นเซอร์เป็นไปโดยพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินคือกฎหมายภายใต้ระบอบราชาธิปไตย (มูลนิธิหนังไทย, 2550, น.51)

บริษัทภาพยนตร์ไทยได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง อำนาจมืด ขึ้น และได้นำภาพยนตร์ขึ้นถวายทอดพระเนตรก่อนออกฉาย ปรากฏว่า รัชกาลที่ 7 ทรงดำหนิว่า “การให้มีช่องคำหญิงในเมืองไทยไม่เหมาะสมไม่ต้องด้วยพระราชนิยม” (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2543, น.266-267) แต่ทรงมีพระเมตตาเกรงบริษัทจะขาดทุนจึงมีพระมหากษัตริย์คุณให้หลวงสุนทรอัศวราช เจ้าของหนังนำภาพยนตร์ออกฉายได้ โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อฉายจนได้เงินพอที่จะถอนทุนคืนได้หมดแล้วก็ให้ทำลายฟิล์มทิ้งให้สิ้นซาก แต่ยังไม่ทันได้ออกฉาย กรมตำรวจพระนครบาลเมื่อทราบว่รัชกาลที่ 7 ทรงดำหนิภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ปรามหลวงสุนทรอัศวราชไม่ให้นำภาพยนตร์ออกฉายสู่สาธารณะชน ต่อมาภาพยนตร์เรื่องนี้กลับมาฉายในชื่อเรื่องใหม่ว่า ชะนะพาล หรือ ชนะพาล พ.ศ. 2471 ในนามบริษัทจีนสยาม ทางตำรวจยอมออกใบอนุญาตให้ฉายได้ แต่ปรากฏว่าบรรดาโรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ที่เป็นของสยามภาพยนตร์บริษัทไม่กล้ารับฉาย เพราะเป็นภาพยนตร์ที่พระเจ้าอยู่หัวทรงดำหนิ ท้ายที่สุดหลวงสุนทรอัศวราชต้องนำภาพยนตร์ออกเร่เช่าโรงเล็ก ๆ ในกรุงเทพฯ และตามหัวเมือง ต้องขาดทุนเป็นอันมาก ต่อมาบริษัทภาพยนตร์ไทยได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง เลือดเคঁน หลวงสุนทรอัศวราชเกรงว่าภาพยนตร์อาจจะไม่ต้องด้วยพระราชนิยมจนเกิดปัญหาในการออกฉายอีก จึงได้นำเรื่องขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงตรวจเสียก่อนและมีพระราชดำรัสว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัย บริษัทได้ลงข่าวในหนังสือพิมพ์ว่า รัชกาลที่ 7 ทรงตรวจจบภาพยนตร์ของภาพยนตร์เรื่องนี้แล้วและทรงพอพระราชหฤทัย (โดม สุขวงศ์, 2539, น.144-147) แต่เกิดมีปัญหบางประการขึ้นทำให้ไม่อาจสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้สำเร็จจนออกฉายได้ ต่อมาภาพยนตร์เรื่องนี้ได้กลับมาฉายใหม่ในนามของบริษัทสองสหาย โดยนายไก่อ้ว จันทนบุพผา และ ม.ร.ว.อนุศักดิ์ หัสตินทร ทั้งสองทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องและบทภาพยนตร์ให้ทรงตรวจและขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยซึ่งทรงมีพระราชดำรัสว่าเป็นที่เรื่องที่ซับซ้อนมาก แต่ถ้าทำให้ดีก็จะสนุกไม่น้อย และทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องและบทภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ที่จะทำให้ภาพยนตร์เพื่อทอดพระเนตรและทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย และจะพระราชทานข้อแนะนำตามพระราชวโรกาส ภาพยนตร์ เลือดเคঁน ออกฉายในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2471 แต่หลังจากนั้นก็ไม่มีปรากฏภาพยนตร์ของบริษัทสองสหายอีกเลย แต่ ม.ร.ว.อนุศักดิ์ หัสตินทร ได้ตั้งบริษัทหัสตินภาพยนตร์ดำเนินธุรกิจภาพยนตร์ต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

1. อิทธิพลและปัจจัยที่มีต่อชนชั้นนำในการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย

ในยุคสมัยการเกิดขึ้นของภาพยนตร์ รัชกาลที่ 4 และ 5 เลือกรับวัฒนธรรมตะวันตกนับตั้งแต่วิชาภูมิศาสตร์ไปจนถึงการถ่ายภาพและการท่องเที่ยวทวีปยุโรปเพื่อทำให้ราชสำนักเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความทันสมัยอันนำไปสู่การสร้างคามทันสมัย ร่วมกับความหลงใหลของรัชกาลที่ 5 ในกระบวนการโลกาภิวัตน์ของกลุ่มผู้นิยมความเป็นสากล (Cosmopolitan) นิยามของโลกาภิวัตน์ในบริบทนี้เป็นกรอบมโนทัศน์ที่ใช้ศึกษาปรากฏการณ์การแพร่กระจายและกลืนกลายทางวัฒนธรรมได้โดยไม่จำเป็นต้องอิงกับความเชื่อที่ยึดถือกันว่าโลกาภิวัตน์จะต้องเชื่อมโยงกับสภาวะสมัยใหม่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มักมีฐานมาจาก

ประวัติศาสตร์ของยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในราชสำนักอยุธยาและรัตนโกสินทร์นั้น ชนชั้นสูงของสยามก็ไม่ต่างจากชนชั้นนำในยุคอื่น ตรงที่มองว่าตนเองเป็นผู้นำพาสิ่งใหม่และเป็นตัวแทนของความล้ำยุคล้ำสมัยสืบเนื่องมาจนในสมัยรัชกาลที่ 5 การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์เชิงสาธารณะของสถาบันกษัตริย์ยืนยันให้เห็นว่า ความนิยมชมชอบที่มีต่อภาพปรากฏ (Visuality) ของชนชั้นนำเป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมในสภาวะสมัยใหม่ ความสนใจที่รัชกาลที่ 5 ทรงมีต่อการถ่ายภาพอย่างยืงนั้นสอดคล้องกับความหมกมุ่นที่ชนชั้นนำมีต่อภาพลักษณ์ที่ตนนำเสนอ กำเนิดภาพยนตร์ไทยก็เริ่มต้นจากพระอนุชาคนหนึ่งของรัชกาลที่ 5 ที่ถ่ายชุดภาพยนตร์สารคดีสั้นเพื่อบันทึกภาพพระราชกรณียกิจและพระราชพิธีช่วงต้นทศวรรษ 1900 (เมาริตซิโอ เปเลจจี, 2566, น.19-27) อันหมายถึงพระเจ้านั่งยาเธอ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ

รัชกาลที่ 4 ทรงตระหนักดีว่า ในธรรมเนียมแบบตะวันตกนั้น ภาพลักษณ์ของผู้ปกครองมีบทบาทมากในการเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงอำนาจ จึงให้ความสำคัญกับวิถีใหม่ในการนำเสนอตัวตนและเสนอภาพแทนตัวตนของกษัตริย์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติเช่นนี้เป็นสิ่งใหม่ที่สำคัญยิ่งในช่วงที่เทคนิคการพิมพ์และการถ่ายภาพพัฒนาขึ้นมากนับจากปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 และในช่วง 3-4 ปีสุดท้ายของสมัยรัชกาลที่ 5 ในกรุงเทพฯ เกิดสื่อชนิดใหม่ที่ช่วยเผยแพร่ภาพเชิงบุคคลของกษัตริย์ นั่นคือโปสการ์ดภาพถ่าย อันเป็นสื่อที่เผยแพร่ออกไปได้กว้างขวางที่สุดในยุคของสื่อมวลชนก่อนใช้ระบบไฟฟ้า การสร้างภาพแทนและเทคโนโลยีการพิมพ์ซึ่งล้วนแต่มีที่มาจากโลกตะวันตก ต่างก็มีบทบาทสำคัญมากพอๆ ในการสถาปนาภาพเชิงบุคคลสำคัญของรัชกาลที่ 5 เพื่อทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์เด่นล้ำแห่งรัฐสยามสมัยใหม่ โดยเบื้องต้นเป็นไปเพื่อให้ประจักษ์แก่สายตาชาวตะวันตกและต่อมาเพื่อให้ประจักษ์แก่พลนิกรสยาม (เมาริตซิโอ เปเลจจี, 2566, น.76-116)

ดังนั้นเมื่อเกิดวิทยาการศิลปะภาพยนตร์ในเวลาต่อมา ชนชั้นนำของสยามจึงได้เข้าถึงและรับเอามาเป็นสื่อที่เสนอภาพแทนตัวตนของกษัตริย์ เช่นเดียวกับวิทยาการภาพถ่ายข้างต้น จำเริญลักษณะธนะวังน้อย (2543) กล่าวว่า งานสร้างภาพยนตร์ได้เริ่มขึ้นจากในรั้วในวังก่อนในลักษณะเป็นงานอดิเรกชนิดใหม่ของเจ้านายระดับสูง อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นโดยฝ่ายรัฐหรือราชสำนัก ทั้งจากการชม การสร้าง และการฉายภาพยนตร์ ตลอดจนการได้รับกำลังใจ สนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือจากบุคลากรของรัฐในลักษณะต่าง ๆ ชนชั้นนำตั้งแต่ระดับพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ให้ความสนใจต่อประดิษฐกรรมศิลปะภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมอันทันสมัยในเวลานั้น ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้านั่งยาเธอ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ และพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน และกล่าวว่าได้ว่า ในทศวรรษ 2460-2469 เป็นทศวรรษซึ่งกิจการอุตสาหกรรมการสร้างสรรคในประเทศไทยได้รับการวางรากฐานก่อฐานขึ้น (โดม สุขวงศ์, 2555, น.41)

2. อิทธิพลของชนชั้นนำในการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

สืบเนื่องต่อมาจนถึงสมัยของรัชกาลที่ 7 ที่ได้รับอิทธิพลจากรัชกาลที่ 5 พระบรมชนกนาถ บทบาทการใช้สิทธิพลเพื่อควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยก็ได้เริ่มต้นขึ้นในการควบคุมการฉายภาพยนตร์ของชนชั้นนำ ช่วงระยะเวลาก่อนที่จะพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 จะประกาศใช้ใน พ.ศ. 2474 นับเป็นเวลา 34 ปีที่ศิลปะภาพยนตร์อยู่ภายใต้พระราชอำนาจและพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการอนุญาตให้ฉายหรือห้ามฉาย รัชกาลที่ 7 จะต้องได้ทอดพระเนตรภาพยนตร์ของเหล่าผู้สร้างก่อนออกฉายเป็นการทั่วไป แม้จะไม่ได้เป็นการบังคับใช้อำนาจทางตรง แต่รัฐบาลหรือกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงคือ เจ้าหน้าที่รัฐอย่างหน่วยงานตำรวจต่างรับลูกที่จะปรามผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ให้เข้าฉายหากภาพยนตร์เรื่องนั้นไม่ต้องด้วยพระราชนิยม

กรณีดังกล่าวข้างต้น เป็นการแสดงอำนาจตามทฤษฎีอำนาจนิยมที่เชื่อว่าผู้นำในสังคมเพียงไม่กี่คน มีอำนาจที่จะชี้ทางและชี้นำสังคมได้ รัฐจะปลดปล่อยก็ต่อเมื่ออยู่ในมือของผู้นำของรัฐและเจ้าหน้าที่ปกครอง บ้านเมืองซึ่งควบคุมด้วยอำนาจแห่งศีลธรรมและจะใช้อำนาจดังกล่าวควบคุมผู้ชมภาพยนตร์ให้มีความคิดเหมาะสมและถูกควร นอกจากนี้รัฐและชนชั้นนำยังมีแนวคิดเชื่อว่า มนุษย์โน้มเอียงไปทางชั่วร้ายจึงจำเป็นต้องถูกด้วยอำนาจทางการเมืองที่สามารถกำหนดนโยบายที่เข้มแข็งเข้าควบคุมเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ พื้นฐานความคิดในการควบคุมกิจการภาพยนตร์อันหมายรวมถึงผู้ชมภาพยนตร์ด้วย กล่าวได้ว่า ภาพยนตร์ในยุคเริ่มแรกไม่ได้มีสถานะเป็นงานศิลปะหรือมิได้มีสถานภาพเป็นสื่อที่ทรงพลังในการรับรู้ของสังคมจนกระทั่งเกิดการสร้างภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ ที่เห็นได้ชัดว่า รัฐและราชสำนักกังวลต่อพลังของสื่อภาพยนตร์ที่สามารถเผยแพร่ภาพและข้อมูลใด ๆ จึงต้องควบคุมเสีย (อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2560, น.76)

มีข้อสังเกตว่าทุนด้านอุปกรณ์และระบบอุปถัมภ์หรือความช่วยเหลือพิเศษซึ่งกันและกันมาจากแต่ละกลุ่มอำนาจได้แก่ รัฐ เอกชน และพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ข้าราชการในกรมรถไฟหลวง มีความเชี่ยวชาญและสามารถเข้าถึงทุนต่าง ๆ ได้อย่างที่ประชาชนธรรมดาไม่สามารถเข้าถึง ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลเพราะอุปกรณ์ราคาสูงมากหรือต้องใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษในการใช้ ข้าราชการชั้นสูงทั้งที่มีทุนและไม่มีทุนต่างใช้เส้นสายเสาะหาความอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการเพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดต้นทุน พ่อค้าชาวจีนครอบครองตลาดภาพยนตร์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 จนถึง พ.ศ. 2470 จนสยามภาพยนตร์บริษัทล่มสลายไป ฝ่ายราชสำนักจึงได้เข้ามามีบทบาทแทนด้วยการลงทุนมหาศาลเพื่อซื้อกิจการโรงภาพยนตร์และสร้างโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง (อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2560, น.86-87)

ชนชั้นนำใช้แนวคิดเรื่องการครองอำนาจ นำสร้างภาวะการครอบครองความคิด และมีอำนาจนำเหนือกลุ่มและชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าการไม่ต้องด้วยพระราชนิยมของภาพยนตร์เรื่อง อำนาจมืด ไม่ใช้การแสดงพระราชอำนาจเพื่อห้ามฉายภาพยนตร์ของรัชกาลที่ 7 โดยตรง เนื่องจากมีพระบรมราชานุญาตให้ฉายได้ แต่เมื่อฉายเสร็จให้ทำลายฟิล์มทิ้ง แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็แสดงอำนาจทางอ้อม ห้ามปรามไม่ให้ผู้สร้างนำภาพยนตร์ฉาย นับเป็นจุดเริ่มต้นของการวางรากฐานของการสร้างวัฒนธรรมแห่งการหวาดกลัวต่อผู้สร้างภาพยนตร์ให้ต้องยอมรับการนำภาพยนตร์ให้ชนชั้นนำและรัฐตรวจสอบก่อน และยังมีการตั้งคำถามว่าการที่รัชกาลที่ 7 ให้จัดตั้งบริษัทค้าภาพยนตร์ซึ่งดำเนินการทั้งจัดหา จัดจำหน่าย และจัดฉาย เกือบครบวงจรขาดแต่เพียงการจัดสร้างเท่านั้น และเป็นบริษัทใหญ่โต สามารถดำเนินกิจการแทบจะผูกขาดกิจการจัดจำหน่ายและจัดฉายภาพยนตร์ทั่วพระราชอาณาจักรเช่นนี้ เป็นไปได้หรือไม่ว่าเป็นพระบรมราโชบายของพระองค์และของรัฐบาลในการที่จะควบคุมกิจการภาพยนตร์ในฐานะเป็นมหรสพและสื่อสารมวลชนที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่ง (โดม สุขวงศ์, 2539, น.121) นอกจากนี้ กฤษดา เกิดดี (2548) ยังให้ความเห็นไว้ใน การสัมภาษณ์เรื่องสำรวจเส้นทาง พ.ร.บ.ภาพยนตร์ 2473 กับกรณีศึกษาไว้ว่า ในสหรัฐอเมริกาใช้แนวทางของอุตสาหกรรมในการนำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ แต่ของไทยช่วงที่เริ่มมีความคิดจะร่างกฎหมายภาพยนตร์ พ.ศ. 2460-2461 มาทางระบบขุนนาง กลไกการควบคุมภาพยนตร์จึงมาทางการใช้กฎหมาย (มูลนิธิการศึกษา, 2550, น.47)

3. วาทกรรมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยว่าด้วยความมั่นคง ความสงบและศีลธรรมอันดี เหตุผลที่ชนชั้นนำแสดงอิทธิพลกำหนดความเป็นไปของภาพยนตร์ในฐานะสื่อที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคมและเป็นอันตราย ด้วยคุณลักษณะความสามารถของสื่อภาพยนตร์ในการสร้างความน่าตื่นตาตื่นใจ มีเนื้อหาที่ดึงดูดผู้คนได้ทำให้ผู้ที่เคร่งศาสนาและศีลธรรมรวมถึงนักการเมืองต่างมีความเชื่อว่า ภาพยนตร์มีอิทธิพลส่งผลให้คนดูสามารถเปลี่ยนความคิดความเชื่อทางการเมืองและศีลธรรม (กฤษดา เกิดดี, 2548, น.11)

ภาพยนตร์ได้สร้างผู้ชมอันเป็นมวลชนที่ไม่มีใครรู้จักขึ้นมาเช่นเดียวกับหนังสือจากการพิมพ์สมัยใหม่ คนเหล่านี้เองที่จะเป็นผู้วินิจฉัยและให้คำวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาแก่ภาพยนตร์ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างภาพยนตร์กับผู้ดูนั้นแทบไม่มีอะไรมาขวางกั้นแม้กระทั่งวัฒนธรรมและภาษาก็ตาม (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2563, น.135) นอกจากนี้ ตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาเรื่องความตื่นตระหนกทางศีลธรรม (Moral Panic) ภาพยนตร์จึงตกเป็นเป้าหมายหนึ่งที่ได้รับผลกระทบด้วยความกลัวอิทธิพลและความเลวร้ายของภาพยนตร์ ที่มีต่อเยาวชนของชาติ ผู้ที่ดูแลด้านศีลธรรมจึงต้องการผู้ที่จะมาทำหน้าที่กลั่นกรอง และขจัดความเลวร้ายในภาพยนตร์เพื่อทำให้ภาพยนตร์คงเหลือไว้แต่ความดีงามความบริสุทธิ์เท่านั้น (Laura Wittern-Keller, 2013, p.16)

สิ่งที่ชนชั้นนำสยามในอดีตจนถึงปัจจุบันยังอดเป็นห่วงเป็นใยและเป็นวิตก วิจารณ์ต่อภาพยนตร์ก็คือห่วงว่าราษฎรสยามจะไม่สามารถจำแนกแยกแยะได้ระหว่างความจริงกับความเท็จ ระหว่างความดีกับความเลว ระหว่างความงามทางศิลปะกับความอนาจารบิดเบือน (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2563, น.133) ดังนั้นด้วยความเชื่อในอิทธิพลและความกังวลที่มีต่อภาพยนตร์จึงเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ (Censorship) ก่อนการออกฉายในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย จะเห็นว่าแนวคิดของความหวาดกลัวได้ถูกสร้างและครอบงำประชาชนจนกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมของผู้คน และแทรกซึมไปทั่วทั้งประชาสังคม ก่อให้เกิดการเซนเซอร์ตัวเองของผู้สร้างภาพยนตร์ที่จะไม่สร้างเนื้อหาที่จะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือเสี่ยงต่อการกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ขณะที่ประชาชนก็จะได้รับชมภาพยนตร์ไม่หลากหลายแนว ถูกจำกัดกรอบให้ชมแต่แนวนั้นเท่านั่น

ชนชั้นนำยังใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ นั่นคือใช้หนังสือพิมพ์เป็นพื้นที่กล่อมเกลากลืนกลืนความอันตรายของภาพยนตร์ด้วยเหตุผลนานัปการที่ภาพยนตร์ควรจะต้องถูกควบคุมผ่านการส่งจดหมายวิพากษ์วิจารณ์ภาพยนตร์ ซึ่งโดม สุขวงศ์ แสดงความเห็นไว้ในงานสัมมนาสำรวจเส้นทาง พ.ร.บ.ภาพยนตร์ 2473 ว่า คนที่เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ไม่คิดว่าเป็นประชาชนทั่วไป แต่เป็นขุนนาง เพราะเห็นบางข้อต่อมาก็กลายมาเป็นผู้พิพากษา (มูลนิธิหนังไทย, 2550, น.52) สอดคล้องกับแนวคิดของอันโตนิโอ กรัมสกีว่า การครอบงำโดยชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครอง ผู้ปกครองจะพยายามสร้างความชอบธรรมให้กับการปกครองของตนเองด้วยการสร้างความยินยอมพร้อมใจมากกว่าการบีบบังคับ โดยจะใช้ทุกวิถีทางที่เป็นกลไกของรัฐในด้านสื่อสารมวลชนเพื่อใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์และต่อสู้ทางอุดมการณ์กับฝ่ายที่ทำลายอำนาจรัฐ (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2524, น.175) เช่นนี้แล้วสื่อมวลชนจึงถูกตีความได้ว่าเป็นเครื่องมือในการแพร่กระจายและเสริมแรงสนับสนุนการครอบงำและการครองความเป็นเจ้าของเหล่าชนชั้นนำ

การที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์กำหนดข้อห้ามในการนำเสนอหรือมีเจตจำนงที่จะควบคุมเนื้อความของภาพยนตร์ในประเด็นต่าง ๆ อาจพิจารณาได้ว่า ข้อกำหนดนี้เป็นความพยายามในการสร้างความยินยอมพร้อมใจต่อตัวผู้กำกับภาพยนตร์ คนเขียนบท และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพยนตร์ให้ยอมรับเงื่อนไขและสร้างสรรค์ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่ขัดแย้งกับข้อกำหนด รัฐหรือชนชั้นนำจึงสามารถดำรงอุดมการณ์ในการปกครองของตนเองไว้ได้โดยไร้การเปรียบหรือวิพากษ์ด้วยอุดมการณ์ที่เห็นต่างออกไปผ่านทางเนื้อความภาพยนตร์ หากผู้กำกับภาพยนตร์มีเจตจำนงที่จะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นอุดมการณ์หรือทางเลื้อนอื่น ๆ หรืออุดมการณ์ที่มีนัยต่อต้าน ภาครัฐสั่งการเมือง เช่น กฎหมายตำรวจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ก็จะเข้ามาทำการบีบบังคับ ควบคุม ครอบงำเพื่อไม่ให้อุดมการณ์อื่นในเนื้อความของภาพยนตร์ปรากฏออกไปสู่ประชาชนได้ จะมีเพียงอุดมการณ์พึงประสงค์ของรัฐเท่านั้นที่ยังดำรงอยู่เพื่อให้ผู้ถูกปกครองได้ซึมซับรับรู้ (กอบประพจน์ ฤกษ์ทิยะ, 2559, น.21-22)

4. ผลกระทบของการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยโดยชนชั้นนำ

กฎหมายภาพยนตร์ของไทยคือพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 เกิดขึ้นในสมัยที่ประเทศยังไม่เป็นประชาธิปไตยและมีการบังคับใช้มาจนกระทั่ง พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมไปนั้น กฎหมายที่มุ่งควบคุมภาพยนตร์ที่ระบุแนวคิด ภาพยนตร์ต้องไม่ฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ได้สร้างปัญหากับบุคคลในธุรกิจภาพยนตร์ในการสร้างเนื้อหาของภาพยนตร์ เพราะไม่สามารถนิยามได้ว่า การไม่ฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีนั้นจะต้องเป็นภาพยนตร์ที่มีลักษณะอย่างไร นอกจากนิยามของสภาพิจารณาภาพยนตร์เท่านั้น คำว่าศีลธรรมอันดีและลามกอนาจาร กลายเป็นคำที่เป็นเหตุสำคัญในการห้ามฉายหรือสั่งตัดภาพยนตร์ที่ออกฉายในประเทศไทย ใน พ.ศ. 2506 สมัยรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร มีโปรแกรมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาแอบแฝงทางเพศเข้าฉาย ต่อมาใน พ.ศ. 2515 จึงได้มีการย้ายอำนาจการดูแลการพิจารณาภาพยนตร์ให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมตำรวจ เพื่อให้สามารถกดขี่กับภาพยนตร์ที่ผิดศีลธรรมได้ดีขึ้น ภาพยนตร์หลังจากนั้นที่ถูกพิจารณาห้ามฉายยกตัวอย่างเช่น ผู้ชายขายตัว พ.ศ. 2517 ด้วยเหตุผลว่า ภาพยนตร์ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนและไม่อาจชี้พผู้ขายขายตัวในประเทศไทย ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2520-2530 เป็นช่วงที่มีภาพยนตร์เรตอาร์หรือมากกว่านั้นออกฉายตามโรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่งและชั้นสองจำนวนมาก บางเรื่องมีการโฆษณาในหนังสือพิมพ์ บางเรื่องเป็นภาพยนตร์ที่ผ่านเซนเซอร์ตามกฎหมายแต่ไม่มีข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรว่าผ่านการพิจารณาได้อย่างไร แสดงให้เห็นว่า กฎหมายภาพยนตร์ไม่สามารถควบคุมภาพยนตร์แนวที่มักจะถูกคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์พิจารณาว่าขัดต่อศีลธรรมอันดีได้จริง ต่อมา พ.ศ. 2544 ภาพยนตร์เรื่อง จัน ดารา ก็ถูกพิจารณาตัดฉากออกถึง 7 ฉาก เช่น ฉากที่น้ำวาดยอมนำให้จันในวัยเด็กดูนม เป็นต้น ในเวลานั้น นนทรี นิมิบุตร ผู้กำกับของหนัง ได้เขียนบทความกล่าวถึงพระราชบัญญัติภาพยนตร์ว่า กินความหมายเจ็ดสมุทร และทุกอย่างอยู่กับดุลพินิจของกรรมการ (ทีมเครือข่ายฟรี ไทย ชี้นีมา, 2556, น.56-83)

เจตนามุ่งจะควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยของรัฐและชนชั้นนำสะท้อนให้เห็นในผ่านกฎหมายพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 มีการบังคับใช้เป็นหลักมาจนกระทั่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศใช้และยกเลิกกฎหมายฉบับเดิม กินเวลายาวนาน มีภาพยนตร์จำนวนมากที่ถูกห้ามฉายแต่ก็ไม่ได้อยู่ในความสนใจของผู้คนมากนัก สาเหตุที่เป็นแก่นกลางและความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญเหมือนกันในพระราชบัญญัติภาพยนตร์ทั้งสองฉบับคือ สื่อภาพยนตร์จำเป็นต้องถูกควบคุมพิจารณาเนื้อหาอันเนื่องจากความเชื่อในเรื่องอิทธิพลของภาพยนตร์ และแม้ว่าเวลาจะผ่านไปสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องควบคุมยังคงสถานะที่ต้องถูกควบคุมไว้เช่นเดิม (กอบปรพงษ์ กุณทิยะ, 2559, น.6-10)

กล่าวโดยสรุป อิทธิพลและปัจจัยที่มีต่อชนชั้นนำซึ่งมีผลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์นั้น เริ่มตั้งแต่ความตั้งใจในการปรับปรุงประเทศและปรับปรุงภาพลักษณ์ของชนชั้นนำเองให้เกิดความทันสมัย จนกระทั่งเกิดผลต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยโดยเฉพาะในประเด็นของการตรวจภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย ผ่านการมีแนวคิดที่ว่าภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งก่อให้เกิดอันตรายได้ด้วยการสร้างเนื้อหาที่ขัดต่อความมั่นคง ความสงบและศีลธรรมอันดี ชนชั้นนำและรัฐจึงใช้กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายผ่านหน่วยงานของรัฐในการตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนฉายและห้ามฉาย เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมความหวาดกลัวต่อผู้สร้างภาพยนตร์ไทยให้หลีกเลี่ยงการสร้างภาพยนตร์ที่เสี่ยงขัดต่อบรรทัดฐานที่รัฐกำหนดไว้ จึงปรากฏกรณีของภาพยนตร์ที่ถูกห้ามฉายในกรณีต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ที่มีมาว่าได้เกิดการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์จึงได้รวบรวมงานศึกษาทั้งหลายเอาไว้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และผู้ศึกษาแนวคิดความเป็นมาของกฎหมายภาพยนตร์ไทยที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยยังมีขอบเขตจำกัดเฉพาะ พ.ศ. 2440-2479 จึงควรศึกษาในช่วงเวลาอื่นเช่นกันว่า อิทธิพลหรือปัจจัยที่มีต่อชนชั้นนำที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์มีปัจจัยอื่นด้วยหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยนี้ยังเป็นการวิจัยเชิงเอกสารหากสามารถศึกษาด้วยวิธีการอื่นเพิ่มเติมได้ก็อาจค้นพบข้อมูลในเรื่องนี้มากขึ้น และในอนาคตควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบของการลดทอนอำนาจรัฐในการเข้าควบคุมครอบงำภาพยนตร์ หากจะมีการยกร่างกฎหมายภาพยนตร์ใหม่ในอนาคต ภาคเอกชนผู้เกี่ยวข้องในฐานะผู้มีส่วนได้เสียกับกิจการภาพยนตร์รวมถึงประชาชนทั่วไปควรจะได้เข้าไปมีบทบาทมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤษดา เกิดดี. (2548). *การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ หสน. ห้องภาพสุวรรณ.
- เกษม ศิริสัมพันธ์. (2551). *ทฤษฎีสื่อสารมวลชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ด้านสหภาพการพิมพ์.
- กอบประพจน์ ภูณทิยะ. (2559). *การวิเคราะห์การอภิปรายความเชิงวิพากษ์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ในประเทศไทย*. [ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (2544). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โดม สุขวงศ์. (2539). *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับภาพยนตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- โดม สุขวงศ์. (2555). *สยามภาพยนตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. นครปฐม: โรงพิมพ์ ลินคอล์น โปรโมชัน.
- ทีมเครือข่ายฟรีไทย ชื่นมมา. (2556). ย้อนรอยเซ็นเซอร์หนังไทยซ้ำซาก? ลักลั่น? ย้อนแย้ง?. *วารสารหนังไทย*, 2(18).
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2563). *ความเป็นมาของความคิดทางการเมืองในสยามไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.
- ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช. (2566). *มหาบุรุษแห่งชุมชนศีลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.
- เมาริตซิโอ เปเลจจี. (2566). *เจ้าชีวิต เจ้าสรรพสิ่ง (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2557). *บทสำรวจความคิดทางการเมืองของอันโตนิโอ กรัมสกี*. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2524). *อันโตนิโอ กรัมสกี กับทฤษฎีว่าด้วยการครองความเป็นใหญ่*. (สมบัติ พิศ สะอาด, ผู้แปล), ความขัดแย้งของการปฏิวัติ อันโตนิโอ กรัมสกีกับปัญหาของปัญญาชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- อิทธิพล วรานุภากุล. (2552). *ความคิดเห็นต่อการจัดระดับภาพยนตร์สำหรับประเทศไทย*. [ปริญญานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล. (2560). *120 ปี ธุรกิจภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสการพิมพ์.
- Wittern-Keller, L. (2013). All the power of the law: governmental film censorship in the United States. In *Silencing Cinema: Film Censorship around the World* (pp. 15-32). New York: Palgrave Macmillan US.